

GODINĀSIM SAIMNIEKUS UN SAIMNIECES

25. jūlijā, apustuļa Jēkaba dienā, katoļi atzīmē Rīgas Metropolijas katedrāles iesvētīšanas gadadienu, 26. jūlijā piemin Joahimu un Annu – Jaunavas Marijas vecākus.

ZEMKOPJA KALENDĀRS. Šodien, 21. jūlijā Mēness vēl ir Vērša zīmē, tad nākamās trīs dienas pavada pie Dvīņiem, Jēkaba un Annas dienas – Vēža zīmē, un šo nedēļu «noslēdz» sabiedrībā ar Lauvu. Jaunā Mēnesa fāzē «iekāpj» 27. jūlijā pulksten 18.40. Šis ir tas laiks, kad meža griež pirtslovas – ilgi turas lapas, dod papildmēslojumu augļu kokiem un krūmiem. Izdevīgi ap saimnieku un saimnieču dāniem esot arī novājet, ieturēt atslodžu kūres, ēdot augļus, ogas un jaunus dārzeņus.

Daudz ticējumu saistīti ar Jēkaba dienu, 25. jūliju. Ja laiks ir skaidrs, būs bagāta raža, ja pie debesīm staigā mazi mākonīši, saka: «Sniegs zied uz nākamo ziemu». Silta un gaiša šī diena liecina, ka būs auksti Ziemassvētki, ja šajā un Annas dienā lietus, tad riekstu kodoli esot melni, sapuvuši, ja skaidra – var gaidīt labu dārza augļu ražu. Ja Jēkabs iekrīt Jaunā Mēnesī, tad rudzi jāsej ar jauno sēklu, ja vecā – tad ar veco. Toties nedrīkst šķūnī vest sienu, tad tas degot, bojājoties. Jāsteidz izcept jauno rudzu maizi un pirmo kukuli nes uz lauku ziedojumam, ēdot šo maizi, katram jāvēlas «Dievs dod sātu, gausu!». Šogad Jēkabi ir jaunā Mēnesī – jākauj jauns jēriņš, citādi vecajai aītai vai aīnam esot nepatīkama smaka.

Jēkaba diena ir Saimnieku diena, tā metot pirmo akmeni ūdenī (otro Labrencis 10. augustā un trešo – Mikēlis 29. septembrī vai pat taisa tiltu) – tā tad, jāpārtrauc peldēšanās. Annas diena – 26. jūlijs savukārt ir Saimnieču diena, kad nogaršo jaunus kartupeļus – neizkustinot ceru izveikt lielākos, mazākajiem tad ir vairāk vietas un tie līdz rudenim izaug lieli (paņem kā olas no vistas apakašas). Šī un Jēkaba diena senāk bijusi kāzu rīkošanas laiks. Ja Annas dienā lietus, tad bus slapjš rudens.

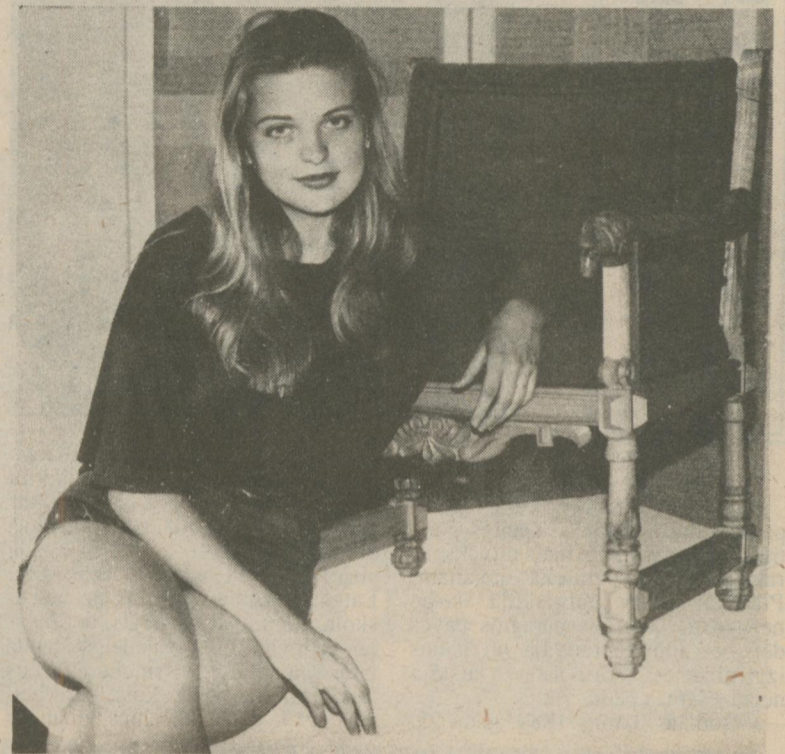
PLENĒRA ATSKAITE

Dažādi mākslinieku – esošo un topošo – plenēri Preiļos un apkaimē nav retums, šoreiz uz šo savdabīgo pilsētu savus audzēkņus bija aizvedis Rēzeknes mākslas koledžas pasniedzējs Anatolijs Zelčs. Divās nedēļās divas grupas skicēja, zīmēja un gleznoja gan Preiļu, Riebiņu un Anspoku klasisko celtnu drupas un to fragmentus, gan cilvēkus un dzīvniekus, kuri gadījās redzeslokā. Atvadoties plenēra dalībnieki bija sarīkojuši paveikta izstādi – tam lieti nodereja nesen celtais dēļu žogs ap avarējušo kultūras namu. Šis improvizētās izrādes apmeklētāji varēja pieciņties par iesācēju, zemākās grupas, vēl gaužām mazu audzēkņu redzētā un uzdotā uzdevi un roku veiklumu, to parādot uz papīra vai kartona loksniem, audekla, ar topošo mākslinieku darbiem, kuri vēl pavisam bērni, un arī tādu, kuri jau sen iepazīnušies kā augstākās mācību grupas tēlotājas mākslas nodaļas audzēkņi no I un II kursiem, kurus tikpat kā var pielīdzināt profesionāliem māksliniekiem – tik daudz jau viņi paguvuši atklāt savā koledžā un tik labi ievingrināt roku.

Mūsu korespondentam plenēra vadītājs Anatolijs Zelčs pastāstīja, ka piedalījās 12 koledžas audzēkņi un viņu izstādīto darbu kopskaits sniedzas līdz trim simtiem. Viņš pozitīvi atzīmēja visu, ko gan pašam, gan audzēkņiem izdevies panākt šajās saspringtajās un atbildīgajās dienās, bet vecākajā grupā starp tiem plenēra dalībniekiem, kuri pelnījuši lielāku atzinību, vēlējis nosaukt Māru Ziliņu, Diānu Speli, Mairitu Voronko un arī citus, jaunākajā posmā citiem priekšā esot Sanita Rancāne, Svetlana Dzivanovska, Jānis Plivda un citi. Viņš piebilda, ka reizē ne tikai darbu daudzums, bet arī tajos ielikto pūļu potenciāls nosaka tā vai cita autora talantu un darba spējas, bet arī savā ziņā laimes gadījums, izvēloties objektu. Meitenes stāstīja, ka daudzi preiļieši, nejausi garāmģājēji, labprāt kādu laiku pozējuši, bet, kad darbs jau bijis tikpat kā gatavs, paņēmuši piemiņai.

A. Mežmalis

MĀKSLAS KOLEDŽĀ – JŪLIJĀ

Rēzeknes Mākslas koledžas vidējā apmācības posma absolvente – tekstilmāksliniece Kristīne Ābolīņa (attēlā) pie sava diplomdarba «Apzināta stila krēsls». Tas izveidots kopdarbā ar diplomantiem S. Jaundzemu, M. Bikši un I. Čudari (dip. vad. A. Pētersone, A. Evalds, J. Igovens).

Kristīne pašlaik kārtoti iestājsāmes (11.07 – 21.07.95) Koledžas augstākajā apmācības posmā Vides dizaina nodaļā.

Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiāles pedagoģijas neklātienes nodaļā konkursa eksāmenu uzdevumus zīmēšanā, gleznošanā, valodās kārtoti reflektanti gandrīz no visas republikas (Madonas, Valmieris, Jēkabpils, Bauskas, Aizkraukles, Daugavpils, Balvu, Preiļu, Ludzas u. c.) rajoniem. Pēc konkursa rezultātiem vienas mācību grupas vietā varētu nokomplektēt trīs.

Pēteris Gleizdāns

LAI VISI CELI VED UZ RIEBIŅIEM!

Riebiņu parkā piekrišanu izteikuši visi paredzētie 25 etnogrāfiskie un folkloras ansambļi, viņu vidū puse no Preiļu rajona – kopā ar sarīkojuma saimniecēm tie tiekas un dziedās, organizēs un ies rotālās ansambļi no Vārkavas, Saunas, Galēnu, Aizkalnes un Aglonas pagastiem, Preiļu rajona kultūras nama un akciju sabiedrības «Preiļu siers»,

kuri gan ilgi un sekmīgi darbojas, gan arī nav dzenami uz sarīkojumiem. Riebiņu muižas parks aiz senās slavenā izženiera Kerbedza, mūsu lieliskās lakstīgalas Helēnas Kozlovskas-Ersas dzīves vietas, arī daudzkārt daudzinātās agrofīmas centra pie skaistās Feimankas tiks pieskandināts ar īstēni nenogurdināmajai un nenomācamajai Latgalei raksturīgajām dziesmām un dejas soļiem. Katrs, kas brauc šurp, ņem līdzī arī savu maizi, sieru, alus brūvējumu.

LATGOLAS HUMORA...

...SAZAVĪNOJIT!

(daudzpunktu vītā pēc vajadzības tīlīct: veči un veces, jaunīši vai jaunovas, pusaudži vai pusaudzes, bērni).

Kai to autobusā nu Kristīnkim uz Rēzekni gadējās redzēt varonu humora veci (jaunekli spēka godūs), kurs, irōvs sovu mērenu, laide vaļā taidu tautas humoru, ka pi Adamovas pasažīri vairs naizturēja, lydude šoferi apsastōtis un šū humoristu izsādānōt, lai, ņdams kōjom, atvāsnoy golvu. Nasen kaids paziņa sacēja, ka myusim «humusa jau tik daudz, ka nav kas satīra». «Zemtura» redkoleģija nūlāmuse izdūt mēneša pīlykumu ar nūsaukumu... Jā, varbyut kas protā kaidam nu laseitōjim, bet nasagrybātu gon, lai myusu jaunais pīlykums sauktūs par dadi, ušņu duramū, ecēšom vai kai leidzeigi, par «Smeijs vasals» vai «Ar peipi uz jumta» – padūmosim kūpā. Parv autorim var byut kotrs un vysi, kai jau teikts aicynojumā, jōvārōj tikai trejs nūteikumi: a) humoram un satīrai jōbyut poša sacaratim, tod uzzeimeitim, uzfotografatim voi vōrdūs apraksteitim, b) jīm jōbyun pyrmpublicējumim, tōlōk ar tīm dorit, kū gribit, c) navajaga byut tik sōleitim, lai jōmat ņrā nu autobusa, tys ir, nu myusu izdavuma (ar nasumukim vōrdim, apvainojujumim u. c.). Varbyut ka cylvākam ņzašaun golvā skaists jūks, profesionali uzzeimēt jys tū navar, voi kaida cyla nalaime, tōpēc – laipni lyugti vysi – vīta atsarassīs. Pinamamas ar idejas, uzmatumi – gon jau jūs davessim leidz kondicejai.

Izdavums reikōj arī konkursu par atjauzeigōkū jōku, par jōku meikļu atmīneišonu – bolvōs byus LKC izdūtōs grōmotas, Rēzeknes mōkslas koledžas pasnīdzēju un studentu originaldorbi, myusu dailūs omota meistarū dorbi un cylvas līlas. Isōkumam pīdōvojām atminēt: «Kur paglobōta Latvijas PSR?»

Pēteris Zeile

ĪVĀROJAMI DATI

25. jūlī aprit 65 godi nu Latgolā pazeistamo un dedzeigō vēstures pazeišonas popularizātōja Jezupa Soikāna noves dīnas (1930.). Jys beja dzimis 1889. goda 25 novembrī, beja Ludzas apriņķa priekšņiks un skūlu valdes priekšsādātōjs, Ludzā nūdybynōja Latgolas kulturveicynōšonas bīdreibu un gimnaziju, sastōdēja un izdeve grōmotas «Senejō Latgola» (1924.), «Kū mums stōsta seņču kopi» (1925.), leidzstrōdēja «Zidūnī», redigēja avīzi «Latgolas Sorgs».

Pyrms 90 godim 27. jūlī Pušā Rēzeknes apriņķī dzimis tautas keramikis Odums Kopustēņš (1905. – 1987.).

«Tāvu zemes kalendars»

KURŠ PIRMAIS? VAI TAS TIK SVARĪGI?

Mazliet par «Varakļonīti» un «Sliksni»

Avīzes «Neatkarīgā Cīņa» pielikumā LMM izvērtās strīdīgš par to, kurš Latvijas pagasts pirmais iedibinājis savu avīzi.

Tas ir sarunas turpinājums par jaunu parādību mūsu kultūras dzīvē pagastu un tiem «pieguļošo» novadu laikrakstiem. Ļaba un visādi atbalstāma lieta. Šie izdevumi veic vairākas atzīstamas un atbalstāmas funkcijas – aktivizē cilvēku domāšanu, vieno prātus saimniecisko un kultūras jautājumu risināšanai, sekmē savu tuvāko novadu vēstures izpēti. Liek asāk apzināties savu pagastu kā nozīmīgu un neaizvietojamu šūnu valsts kopējā organismā.

Šis atziņas manī visai jaušami nostiprinājušās, lasot Viļānu laikrakstu «Sliksnis» (iznāk reizi mēnesī no 1994. gada decembra) un «Neatkarīgo Varakļānu novada laikrakstu» «Varakļonīts». Nosaukums latgalisks, taču raksti tiek drukāti literārā tradīcija-augšlatviešu un lejaslatviešu valodās. Un te nu «Varakļonīts» ir uzvarētājs kādā «sacensībā» par savu prioritāti laikā, apstrīdot R. Steinbergas LMM apgalvoto, ka visnenākā pagasta avīze Latvijā esot «Tumes

Ziņas», jo, rau, iznākusi 1994. gada 30. jūlijā. Taču «Varakļonīša» mūžs ir par vairākiem mēnešiem ilgāks – tā pirmāis numurs nācis klajā 1994. gada martā un šodien jau veido 16 neliela formāta glītas daudzkrāsainas avīzītes.

Domāju, ka galvenais nav iznākšanas datums, bet izdevuma saturs. Šo izdevumu man sūta Varakļānu puses domubiedri, zinot, ka strādāju pie Latgales kultūrvēstures, un avīzes saturs mani var interesēt. Un tā tas arī ir. Kaut arī savā topošajā monogrāfijā nodalījumu «Borhu Varakļāni un Preiļi» esmu jau pamatos uzrakstījis, taču, lasot šo avīzi, uzzinu dažu jaunu faktu un detaļu, kas papildina līdzšinējo izpēti. Jāteic, ka līdzās materiāliem par Varakļānu pilsētas un apkārtējo pagastu pašvaldību aktivitātēm, akūtājam informācijai, «Varakļonīts» lielu un regulāru vietu ierāda novada kultūrvēsturei un šodienas kultūras problēmām veltītiem rakstiem. Te atradīsim apceres par izciliem novadniekiem-rakstniekiem un publicistiem A. Garanču, K. Strodu-Plencinieku, M. Andžāni, B. Brišku, K. Broku, L. Latkovsku, J. Poču u. c. Par mūsu Zinātņu akadēmijas goda doktoru, ASV astronautikas

redzamu speciālistu Konstantīnu Poču («Viņš palīdzēja amerikāņiem nokļūt uz Mēness», 1994., Nr. 4). Par lieliskiem pedagogiem Aloizu Strodu, Franci Strodu, Vizmu Veidi, Helēnu Višņevsku, Viktoriju Fiskoviču u. c. Avīzes redaktora skolotāja Jāņa Piļpuka apceres par Varakļānu pagastu vēsturi.

Īpašu nozīmīgu vietu Varakļānu avīzē ieņem dzejnieka un publicista Antona Sliškāna raksti, veltīti latgaliskā latviskuma aizstāvēšanai. Viņš izsaka pamatoto nožēlu par savas gaitas cerīgi uzsākušās avīzes «Mōras Zeme» apstāšanos un sapņo par labi organizētu, spēcīgu Latgales novada avīzi.

Avīzē regulāri parādās netālajā Murrastienē dzīvojošās Martas Bārbales raksti un dzejoļi, kā arī kritiķa un prozista Antona Broka romāna «Pārsteigums» fragmenti. Šī darba īpatnība ir tā, ka autora vēstījums rakstīts lejaslatviešu literārajā valodā, bet tēvoča Franča sulīgās un izteismīgi kolorītās runas un monologi – latgaliski. Dažam latgaliskās izcelsmes valodniekam tas nav īsti pa prātam, bet vai tad tik strikti var norobežot, kur Varakļānu pusē beidzas latgaliskais un sākas «īsti

latviskais»? A. Brokam šis «dualisms» izdevies savdabīgs, pārliecināošs un arī literāri pievilcīgs.

Viļānu avīze «Sliksnis» dominē vietējā rakstura informācijā, taču 12 (mazformāta) lappusēs rasta vieta arī novada kultūrvēsturei, ko veicina gatavošanās gluži tuvajai pilsētas 500 gadu jubilejai. Kultūrvēsturisko rakstu (Wielona un bite, Baltāis krogs u. c.) autors ir skolotājs, novadpētnieks, avīzes redkolēģijas loceklis Napoleons Rudko. Viņš arī nupat ar satraukumu vēstulē raksta, ka pilsētas Dome esot nolēmusi «Sliksni» likvidēt. Protams, būtu žēl, jo Viļāniem būtu zudis svaigs un atzīstams kultūras akcents, bet pašai Domei balsts un līdzeklis ieceru īstenošanai. Tas liek atcerēties tautas maksimu par zara žāģēšanu, uz kura...

Taču laiks ir nobriedinājis lielu vajadzību pēc vienotas Latgales novada avīzes. Par to esmu runājis saietos gan Rēzeknē, gan Daugavpilī. Pirmie cerīgi soļi un atzīme galviņā «Latgales novada nedēļas laikraksts» vieš pārliecību, ka par tādu varētu kļūt «Zemturis». Lai šī cerīgā jūtība top par realitāti!

Pēteris Zeile

**POLITIĶIS AR PLAŠĀM
GARA DĀVANĀM**

Prof. H. Tihovskis
Jāzeps Soikāns bija izcils pašvaldību darbinieks, spējīgs politiķis un garīgi apdāvināts cilvēks, ar rakstnieka un pētnieka dāvanām. Plašākā valsts politiskajā darbā nepaguva izvērsties pāragrās nāves dēļ, bet administratīvajā un tautas izglītības druvā atstāja neizdzēšamas pēdas.
J. Soikāns dzimis 1889. gada 25.

novembrī Ciblas pagasta Bricku ciema zemnieka daudz bērnu ģimenē. Pēc vietējās pagastskolas apmeklēja Ludzas pilsētas divgadīgo skolu, 1910. gadā absolvēja Pleskavas reālskolu. Latgales jauniešiem ceļš uz augstskolu bija tikpat kā slēgts, bet lielajai Krievijai bija vajadzīgs daudz labi sagatavotu virsnieku. Jāzeps iestājās Viļņas kara skolā, kuru beidza 1913. gadā, kā jauns virsnieks

viņš 1914. gadā piedalījās krievu – vācu kaujās Galicijā, kur nokļuva vāciešu gūstā un tur bija jāpaliek līdz kara beigām. Pēc demobilizācijas atgriezās dzimtajā ciemā, nodibināja ģimeni, apprecot Pēterpils Sieviešu institūta absolventi Olgu Tabuleviču.

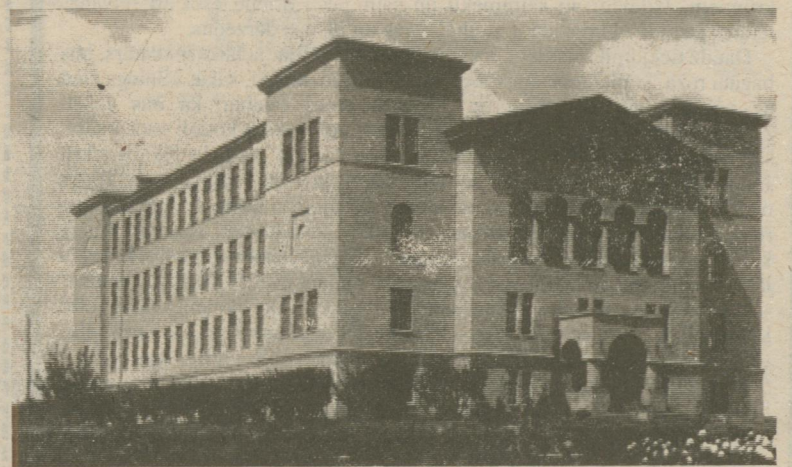
Jāzeps Soikāna spējas, zināšanas un pieredze vislabāk noderēja pēc tam, kad 1920. gada 26. janvārī Ludza un apkaime bija atbrīvota no lielinieku iebrukuma. Viņu uzaicināja strādāt par aprīnka pašvaldības skolu valdes priekšsēdi. Pēc viņa iniciatīvas īsā laikā izveidojās sazarots pamatskolu tīkls aprīnī. 1922. gadā viņu iecēla par aprīnka priekšnieka palīgu robežapsardzībā. Bet 1924. gadā viņš bija aprīnka priekšnieka amatā.

Bez saviem tiešajiem pienākumiem viņš rosīgi darbojās kultūras dzīvē. Ar viņa gādību 1921. gada 3. oktobrī atvērta reālgimnāzija, tās pirmā direktore bija Felicija Brice, pats J. Soikāna sākumā mācīja vingrošanu. 1923. gada sākumā šīs skolas direktors bija Jānis Turkopulis. J. Soikāns ierosmē nodibināta Latgales kultūrveicināšanas biedrība ar nodalām daudzos pagastos, izveidoja bibliotēku, biedrība bez tam bija atvērusi Latgales etnogrāfisko lietu skati – muzeju, kam irēja telpas pilsētas centrā, bet 1928. gadā ar J. Soikāna gādību tika atvērts Tautas nams. Jāzeps Soikāns cītīgi rakstīja presi «Zidūnim», «Latgolas Bolsam» un citiem izdevumiem, savas dzīves beigās bija nodibinājis un vadīja avīzi «Latgolas Sorgs». Pēc viņa aicinājuma 1925. gadā Ludzu apmeklēja arheologi F. Balodis un V. Ginters (miruši Zviedrijā), izdarīja izrakumus Odu

kalna (pēc J. Turkopuļa domām šos veco kapeņu agrākais nosaukums bijis Vaidu kalns). Abas viņa grāmatas («Senejō Latgola» un «Kū mums stōsta seņču kopi») ir apjomā nelielas, tomēr tām bija sava nozīme un tagad ir liels bibliogrāfisks retums.

J. Soikāns nomira savu spēku – fizisko un garīgo – pilnbriedā. Viņa ģimenē dzimuši tagad Latvijā un ārzemēs plaši pazīstami mākslinieki – Juris Soikāns un Nikolajs Soikāns, gleznotāji, kuru vārdi aizskanējuši tālu pāri latviešu tautas etniskajām robežām.

Attēlos: Jāzeps un Olga Soikāni Ludzā 1919. gadā; skolotāja Olga Soikāne 1936. gadā; J. Soikāna dibinātā Ludzas valsts ģimnāzija 1935. gadā. Viņa māja Ciblas pagastā nesa Gersikas vārdu, domājams, par godu un piemiņu mūsu novada senajai valstij Gersikai

MURGI VAI ĪSTENĪBA

1. TURPINĀJUMS

Vilciens no Abrenes uz Rītupi devās tikai pēc pusdienā. Nebij, kur laiku likt. Vairākas reizes gāju uz dzelzceļa staciju un pētīju vilcienu kustības grafiku. Ilgi nekur neuzkavējos, lai kādam nerastos aizdomas, lai nonolasītu manas domas, neatklātu noslēpumu. Īsi pirms vilciena pienākšanas nopirku biļeti. Drīz ieradās arī mans pavadoņs Kazimirs. Ar viņu tikpat kā nesarunājāties konspirācijas dēļ. Vilciens, kā jau svētku reizēs, tukšs. No Abrenes līdz Rītupes stacijai piecpadsmit minūšu brauciens. Jo tuvāk robežai, jo lielāks satraukums. Rītupes stacijā izkāpām gandrīz bez apziņas, ko darām. Stacija labajā pusē, pa peronu šurp jau gāja robežsargu patruļa. Divi formās tērptie un šautenēm bruņotie vīri sveicināja retos paziņas, kurus sastapa. Lai nevajadzētu ar patruļu tikties un izskaidroties, mēs ātri devāmies pa peronu

pretējā virzienā. Tēlojot vietējos jauniešus skaļi smējām un plāpājām, plātijāmies rokām. Mūs neviens neapturēja un nepārbaudīja, vispār nevienu vairs nesatīkām.

Kad bijām atstājuši satciju, sākām neuzkrītoši pētīt apkārtni. Gājām pa ceļu, kas novirzījās tālāk no robežupes. Nu jau bijām kāds simts metrus tālu no upes. Stacija palika ap puskilometru aiz mums. Skaidrs, ka gaišā dienas laikā iet tagad līdz upei pa klaju plavu būtu neprāts, arī gaidīt un domāt ilgi nevar. Gājām atpakaļ uz staciju, un vērojām, vai krūmājos nav slēpņa, nē, nemanījām. Tūlīt aiz upes viņā pusē ap piecus metrus plata uzartas un noecētas zemes josla. Tālāk līnu lauks. Lauka vidū, uzkalniņā tornis ar sargkareivī zem jumliņa. Mēs jau iztēlējām sūtījām tam sveicienus.

Kad atgriezāmies pie stacijas, starp lielceļu un upi jau ganiņās ap trīsdesmit

govju un bars aitu. Kā uz pasūtījuma. Cilvēkus nekur nemanījām. Te es paspēju roku savam pavadinim un sāku skriet uz upi. Trīsdesmit metrus, ko vajadzēja noskriet, es, lavierēdams starp govīm, veicu vienā elpas vilcienā. Ar visām drēbēm melos ūdenī un tūlīt nogrimu dibenā. Iznīris virspusē ilgi ristījos un rokām, kajām tirinājos, līdz lēni, pavisam lēni sāku peldēt uz pretējo krastu. Uztraukums stingdina locēklus. Pamēģināju upes dziļumu, bet dibenu nesasniedzu. Upe bija padziļināta. Aizmugurē, no Rītupes stacijas kāds kļiedza, ko īsti nesaprātu, tad norībēja šāviens. Nebiju vēl upes vidū, kad ūdens mēla augstas šļakatas. Kāds dzinās pakal. Saujām grābu ūdeni, bet uz priekšu, liekas, nemaz nevirzījās. Baiļu vilnis paralīzēja kustības. Jutu, ka sekotājs mani apdzēn. Brīnījos, viņš mani nemaz necentās kavēt vai aizturēt.

Tikai pie paša krasta, kad celgāji atdūrās pret zemi, ievēroju, ka sekotājs nav robežsargs, bet mans pavadoņs Kazimirs Štekelis. Izpeldējies pirmais, viņš palīdzēja man izrāpties krastā. Priekšā vēl uzarta «pēdu» josla. Ātrāk lai pāri, kas zina, kur tā īstā robeža skaitās. Tikām pāri arī tai. Kazimirs pa priekšu, es cik spēdams tam pakal. Līdz sargatornīm vēl ap padesmit metru jāskrien pa līnu lauku. Pogalas sāpīgi sitas pa slapjajiem stībiem.

Jau pavisam bez alpas skrēju artvien tālāk prom no savas bērības, no tās pasaules, kur biju cietis pazemošanu un baudījies laimes brīžus. Bija zaudētas atgriešanās iespējas. Neapzinoties savu maldurīgu patiesību, es izlauzos citā pasaulē, kuru nepazīnu, kur mani jau gaidīja roku dzelzi un ilgi nebrīves un bada gādī. Uz priekšu, ātrāk, ātrāk uz priekšu! Ak, cik smagas kājas un spēki galā!

Mērdzenē un Abrenē pēc darba patika sportot, taču skrējējs es nebiju. Bija paģājušas tikai dažas satraukuma un

sasprindzinājuma pilnas minūtes. Skrējējs pret kalnu. Jutu, ka spēki jau pavisam izsīkst. Mutē bija asins garša. Man tā vienmēr, kad sasniedzu spriedzes robežu. Sirds, kas visu laiku speciģi sita, likās, pavisam apstājusies. Spēka nemaz nav. Līdz sargatornīm vēl 10 – 15 metru ko skriet. Sargs augša ktuse, neapstur, nebrīdina, negriež atpakaļ. Tātad, viss atlaulības robežās. Tikai jau pie paša torna liek iet pa labi. Dažus solus un mums priekšā no krūmāja iziet, durklus kaujāi izstiepuši, divi krievu robežsargi.

– Stāt! Gulties! Ar seju uz zemi, rokas uz sāniem!

Slazds bija aizcirties. Nu mēs gulējām uz zemes seju zālē iespieduši un neapjaudām šīs bedres dziļumu. Tomēr zemapziņā jau iezagās tāda kā smeldze, satraukums, launas nojautas par notikušo un gaidāmo. Galvenais, ka tas noticis stingri un uz visiem laikiem. Šeit neko vairs nevar labot. Nevar pagriezties un iet mājās. Ar prātu vēl un vēl gribējās piespiest sevi ticēt labam iznākumam. Savādi, bet jau negribējās ne labas dzīves te svešumā, ne laba darba, ne peļņas. Kaut kur dziļi krūtīs smeldza skumjas pēc vecākiem, mīļās vecmāmiņas, par rāvainā purvā brienošiem ganiem; brāli un māšeli. Arī laba iznākuma gadijuma tos ne tik ātri iznāks redzēt, ja tas varētu kādreiz notikt.

No parpūles sirds bija aizkritusi «aiz sētas», un tagad gulot dzirdu, ka tā sit tik spēcīgi, ka zeme varētu kļūt plakana. Tā gulām un gaidām. Nu visas briesmas garām, mēģinu sevi uzmundrināt. Es pat neiedomājos, kāpēc Kazimirs gāja man līdzī. Pēc brīža dzirdama zemes dunēšana, kā kāds jātu uz zirga. Nekļūdiņos – tūlīt arī piejāji vēl divi robežsargi. Liek piecelties, iztausta kabatas, atņem kaballakatiņus, ķemmīti, pasi un dažus sīknaudas gabalus. Rokas aiz muguras, ejam aiz pirms jātnieka, otrs seko, šaujamo gatavībā turēdams. Tā līdz kordonam. Te kareivji spēlē volejbolu, dažs griežas uz stieņa. Mūs ieraudzījuši, tie nāk apbrīnot. Mēģināju pasmaidīt, bet laikam nekāds smaids neiznāca, jo viens no pušiem uzsauca:

– Drīz tu smieties negribēs!

Tas bija ka vēsa ūdens šalts jau pēc peldes Rītupes ūdeņos. Mūs nosēdināja uz zemes valņa pie mājas sienas, notikumam raitāk sāka šķetināties. Kāds uz lievena pavēlēja vienam, iet iekšā. Cēlos un gāju pirmais. Kabinētā pie rakstāmgalda sēdēja virsnieks. Man nolika ķebliņi istabas vidū, apmēram divus metrus

no galda. Sākās nopratināšana. Ne draudzīga, ne skarba. Aizpildīja anketas datus. Un pirmā kļūda, ko es pielāvu – nenokniebu savam uzvārdam galotni, kā tas ir krievu pareizrakstībā. Turpmāk, visur un vienmēr, to izrunāju ar sevišķu akcentu, griezīgi, nekrieviski tas izklausījās un dūrās ausīs.

Pratināšanas beigās parakstījos. Virsnieks lika sargam mani izvest un atvest otru. Kad piecēlos, zem kabliņa bija prāva peļķe, kas jau tecēja uz istabas vidu. Savādi, ka nekad agrāk, lai arī liela izbīļa vai pardzīvojuma laikā, neslapinājos. Galvenais, es to nemaz nejutu. Nu biju pavisam samulsis. Virsnieks, kas sākumā arī bija neizpratnē, atgūvās pirmais un uzsauca sargam, ka mēs esot no upes, slapjām drēbēm, lai vedot drēbju zāvētavā, tur būstot siltāks. Tiesām, nelielajā telpā mūrītis bija silts.

Kamēr pratināja Kazimiru, jāvos pārdomām. Savādi, ka mūs te uzņēma ne visi draudzīgi. Prāts šaubījās par savas rīcības pareizību. Mierināju sevi, ka tās tikai formalitātes. Drīz visu noskaidros, un dzīve nokārtosies. Esam taču pie draugiem, par kuriem tik daudz sapņots.

Kad beidza pratināt, mums uz mitrām drēbēm iedeva uzģērbt brezenta lietusemēteljus, iesēdināja armijas tipa divjūgā, un braucām uz nākošo posteni. Protams, stingra konvoja pavadībā.

Apstājāties kādā bijušās muižas sētā. Visapkārt mūra žogs. Ēkas arī no bieža mūra, veclaičīgas. Tepikiem klatā kabinetā noguris virsnieks atkal nēmas pratināt. Šo to pierakstīja, bet protokolu parakstīt nedeva. Kad arī Kazimirs bija nopratināts, mums uzlika roku dzelžus un lika kāpt tolaik pazīstamajā, varbūt vienīgajā puslōtronnīgajā kravas automašīnā. Lika gulties, tomēr sargi, ar šautenēm pievienotiem durkļiem, žonglēja uz sānu un pakalēja mašīnas bortiem. Ar šo automašīnu dienā vadājuši ķieģelus, kravas kaste piegriezta ar sarkanīgām šķembām un dražām. Pie mitrām drēbēm viss līpa sevišķi treknī.

Ostrovā, pie tilla, kad mūs izsēdināja, izskatījāties sarkaniem velniem līdzīgi. Laiks tuvojās pusnaktij, un cilvēki mūs, sūtnus no Latvijas, apbrīnot nedabūja.

Mitnē ar daudzajiem kabinetiem bija puskrēsla. Kādā telpā mūs sāka pratināt samieģojies robežapsardzības dienesta kapteinis. Viņš nebija ne ļauns, ne arī sevišķi nikns, taču nekādā ziņā labsirdīgs. Sākumā tie paši anketes dati: kur dzimis, ko darījis. Kā jaunums jau izskanēja jautājums, kas sūtījies? Kādi uzdevumi doti? Lai stāstot droši un nedomājot melot, jo viņiem jau tāpat viss zināms. Tad jau labi, ka viss zināms, mēs neesam nekādi spieģi, un uzdevums mums viens – dzīvot brīvajā strādnieku valstī. Sekoja uzrēciens:

– Nu tad nāksies pasēdēt un padomāt, atcerēties, kas sūtījies!

Turpinājums sekos

S. H. C. 2.1873. KUBSĒJA RINDA. AVIORS

RUŠMUCOVAS PAMATSKOLA

STILA SKAIDRĪBAS IZTEICĒJI

Novada podnieku daudzveidībā Pētera Ušpeļa keramika godā un cieņā ir zemnieku sētā gan dieniško maizi ražojot un ēdot, gan krāšņus svētkus svinot. Ar izteikti sava laika un stila īpatnībām tā iekaro mūsu cienijamo draugu simpātijas Vācijā, Dānijā, Zviedrijā, tuvās un attālākās aizrobežu zemēs.

Pašlaik (līdz 1. oktobrim) Pētera un viņa dēla Andra Ušpeļu keramika skatāma Jāņa Raiņa muzeja filiālē «Jasmuiža» Preiļi rajona Aizkalnes pagastā. Mākslas priekšmetu izrāde daudzsoļoša, tās koptoņi un koncepcija apstiprina Ušpeļu dzimtas vidējās paaudzes pārstāvja, Latvijas mākslinieku savienības biedra daiļrades profesionālo briedumu, atstāj nozīmīgas kvalitātes vērtības mūsdienu latviešu tautas lietišķajā mākslā. Dēls Andris jau apgūstot profesionālās mākslas pamatus Rēzeknes mākslas koledžā, apzinās dzimtas jaunākās atvases uzdevumus un zina, kas jāveic, lai gūtu estētiski perspektīvu sabalsonu ar Latgales keramikas stila skaidrību.

Līdztekus radošajam keramika darbam, Pēteris Ušpelis šī gada pirmajā pusē noorganizēja, ar spilgti izteiktu lokālu kolorītu, sešas Latgales podnieku darbu izstādes, tajā skaitā Ziemeļzemju un Baltijas valstu dziesmu svētku sakarā, Rēzeknes apriņķa podnieku apvienības kultūrprogrammas «Viļāni – 500» ietvaros, Latgales podnieku dienu 15. gadskārtai veltītu (aprīlis, Viļānu KN). Šo uzskaitījumu gribu noslēgt, akcentējot rezonansi Latvijas kultūras dzīves aprisēs, ko ienesa Ušpeļu dzimtas keramikas izstādes Latvijas Vēstures muzejā, Rīgas pili (1995. gada maijs).

Pēteris Gleizdāns

Attēlos (no P. Ušpeļa arhīva): izstādes Rīgas pili atklāšanas brīdī; autors ar ziediem, kreisajā malā valsts prezidenta padomnieks komponists R. Pauls un Francijas vēstniece Latvijā Žanna Debenē kundze; izstādes tautisko ainu stiprina Feimaņu pagasta folkloras ansamblis, ko vada Irēna Ivanova; prezidenta Gunta Ulmaņa apsveikums Staņislavas un Pētera Ušpeļu dēlam Raimondam, visjaunākajai atvasei.

AUTORITĀTES PAR «ZEMTURĪ»

Lela atzineība Jyusim pīsanuok par Latgolys nūvoda lakroksta izdūšonu. Nūvālu vairuok publicēt latgaliskus tekstus un aizvīn vairuok uzlobuot valūdydys kvalitatī.

Ar cinu Vitolds Valeinis

...tikko iepazīnu dažus «Zemtura» numurus, teicu sev: jā, šādā (šajā) izdevumā es labprāt gribētu līdzdarboties! Patīk saturs, stils, noformējums (neraugoties uz sīkām kļūmēm un pilnveidošanās iespējām). Rau, kaut vai raksti par latgalisko rakstību jau savīļojuši lasītājus un guvuši

atsauksmes (kaut arī, iespējams, tās ir daļēji organizētas). Cienījamā St. Staurža gabaliņā ir driķes misēšanās, kas rada nepareizu domu: «Latgališu raksteiba Latvijas laikā pastōvēja trymdā...» Taču ne jau Latvijas laikā (1918 – 1940), bet krievpadomiskās okupācijas laikā. To vajadzētu labojumā precizēt.

Gan Rēzeknes konferencē (26. – 27. maijā. Žel, ka par to ne ar vienu vārdu nav ieminējies «Zemturis», kurš tur tika izplatīts), gan Daugavpils Latgales DP pirmajā kongresā es – runāju par

Latgales novada avīzes lielo nepieciešamību. Par tādu varētu kļūt «Zemturis» kaut arī Preiļi nav ne Latgales centrs, ne pati lielākā pilsēta. Taču tur ir Antons Rancāns, kurš, domāju, varētu spēt, pie labas gribas, centrēt visus radošos spēkus, lai «Zemturis» tiešām kļūtu par populāru un derīgu novada avīzi. Un lai to nepiemeklētu «Moras Zemes» liktenis...

Vēlu panākumus!

Jūs Pēteris Zeile

DAINU KALNA VECIS SMĪNĒJA

Viens no Dainu kalna netālu no Turaidas pils autoriem, skulptors Indulis Ranka daudz kompozīciju figurālajā izveidē un līdz ar to visa kalniņa noformējumā ielicis ne tikai cilvēku skaistuma un vitālā spēka, bet no maigas humora izjūtas. Kad jūs kāpat pa trepītēm garām Dainu vecim uz pakalnu – šo dabas, cilvēku un savā būtībā dziesmu veidojumu, pamanāt, ka akmeņi izcirstais tēls, kušīnot pielicis roku mutei, reizē ar to arī vēlīgi un viltīgi smaida. Viņš tā sveicina, ja uznākusi vēlēšanās uzkāpt Dainu kalnā, veldzēt slāpes pie avotiņa. bet šis «viltīgais vecis» sevišķi izteiksmīgs un impozants ir savās gadu jubilejās...

Tā nu iznācis, ka man ar vienu vai otru etnogrāfisko vai folkloras

ansambli gadījās pabūt Dainu kalna atklāšanā, un arī šogad pēc desmit gadu apritēšanas. Svētki te rikoti katru gadu, gandrīz visos esmu piedalījies ar saviem kolektīviem. Soreiz, jubilejas brīdī, Latgali mēs pārstāvējām ar trim – no citiem novadiem bija pa vienam, tāpat, uz «pārsvara» pamata bija jāuzņemam arī svētku vadība. Starp citu – tas pilnīgi likumsakarīgi, jo tieši Latgale var lepoties ar lielāku un dziļāku vagu tautas gara mantu izpētē un uzcelšanā saulītē.

Mēs – tie bija Riebiņu pagasta «Jūmaļņa», rajona kultūras nama un Vārkavas pagasta ansambļi. Svētku organizētāji – Gaujas Nacionālā parka muzeja darbinieki – mums bija devuši īpašas labvēlības statusus.

Dainu kalna svētki sākās pulksten 15.00, pa stundai uzstājās katrs no dalībniekiem, tad bija svinīgais brīdis, kur runāja saimnieki, mākslinieki, viesu pārstāvji, tad kopīgi visi dziedājām, spēlējām, gājām rotaļās. Visā mūsu valstī jau izsenis pazīst Preiļu puses aso mēļu apdziedāšanas dziesmas, mūsu ansambļu izpildījumā tās pārsteidza, un, ko grēku slēpt, arī ieliksmoja visus. Ne jau velti viens otrs no svētku organizētājiem gāja klāt un piedāvāja mūs ierakstīt Gīnesa rekordu grāmatā.

Dainu kalna svētki kļuvi par musu valsts īpatneju un skaistu tradīciju.

Jānis Teilāns, muzikants, ansambļa vadītājs

ONTONS SLIŠĀNS LELA CEĻA MALEŅĀ Dzeja

RĒZEKNE 1995

Ontona Slišana dzejūlu krōjums «Lela ceļa maleņā» nōk pi myusim ar zvonu skaņom un tautu Mōras zemē sauc kai Dīva dōrzhā, atgōdynojūt, ka dzimtai nav vinolga, kas ikūp zemī. Aicynoj nateikt, ka zemnikam osoras nasōp.

Tai lopa pec lopas krōjumā pavēr dzeives izjyutas lela cela storp austrumim un rītumim maleņā, kurā mēs – grybom voi nagrybom – atsarūnamēs. Politiku pulkūs, nazynōtniku konferencēs skortajī redzes lenki atgōdynoj napīlyudzamū patīseibu – aiz vōrtim dabasi ir priķš vysim.

Autora dzejas stilā nav teišas lyugšonas vai pēška breinūma veidōjuma, nedz nagaideita izteiksmes formu laužuma. Teira pozitīva enerģeja, na persūneības kompleksi latgališu rokstu volūdā vēstej par optimīsmu. Dzejnīks izasoka, ka šys krōjums ir 1992. godā iznōkušōs grōmotas «Tāvaine muna» (kura jau, šķīt, ir bibliotīskis ratums) turpynōjums. Tū rokstūt, nā dzejūlu skaitu gribu

uzsvērt, bet gon tū, kas isōkts dzeivis rekonstrukcijā, filozofiskom vērtēibom laužūtīs cauri, dzejas mōkslā dzeives ilgās napazyud. Intīmōkūs mirkļu tyvī aspekti naveižēibas viļņi naspēj nūgrīmt, patīseības nūskaņōjumā tī izazaigoj, styprnoj krōjuma sižeta kūpainu.

Augstōkajā apzinī patīseības gaišais strovōjums izvad cauri vysam krōjumam. Šymā procesā svareigi ir stīptūs uz augšu, napazaudejūt sovu sauli: «Es sovu saulī nasu Šai sovā pasaulē, Lai napōrmat maņ sveši ļauds,

Ka asu nabadzeigs»

(«Saulē iz placa») Aizverūt grōmotu «Lela ceļa molā», atsavodūtīs nu dzejnīka, 6. Sacīmas deputāta kandidāta Ontona Slišana, soku: «Kōp saule man iz placa.»

Pēteris Gleizdāns

Attālūs: dzejūlu krōjuma tituļlōpa, autors 1995. godā pavasārī, P. Skangaļa foto

ĪT PLAŠUMĀ

Latgališu volūdas pareizraksteības vaicājums ir cylvots vairākkārt, bet viņas, vysiņ pjamamas, ortografijas vēl nav bejis. Tys nūzeimōj, ka pareizraksteības izstrādōšonā, taipat kai daudzōs cytos litōs, byus jōsamirynōj ar kompromisim. Tōdēļ navaru piļneibā piijimt ni Breidaka, ni Vonoga pareizraksteibu. Ji obeji naapšaubami ir spējeigi filologu un ir kvalificēti izstrādōt etimologiski, morfologiski utt. pamatotas pareizraksteības sistēmas, bet, ja tauta tōs ignorēs, tod taidom teoretiskom sistemom byus tikai formala, akadēmiska nūzeime.

Kod pyrms pōris godim beju Rēzeknē un-apsarunōju ar sovim rodim un paziņom, un, radzūt, cik ļūti ir sasamozynojuse latgališu volūdas litošona ikdinā,

man rodōs īspaidis, ka latgališu volūdas saglobōšona nōkūtnē ir ļūti nadržūša un trausla lita. Tōdēļ dūmōju, ka pošreiz nav eistais laiks tērēt energiju un laiku, lai izstrādōtu vēl viņu jaunu pareizraksteibu, kod ogrōk izstrādōtōs ortografijas nav tykušas (un vēl tagad nateik) respekiteitas.

Dūmōju, ka vyspyrms uzmaneiba byutu jōpivērš realom vajadzēibom un īspējom, pimāram, t.s. «pōrlatvyskōtūs» Latgolas vītu vōrdū restaureišonai, golūtnes –āns atjaunošonai utt. (ar lykumu spēku). Golvonais pošlaik ir saglobōt latgališu runu un navys debatēt par tū, kopēc runoj «Malny valny» (ar y), bet soka mozi bāri (ar i).

Ja latgališu volūdas pareizraksteibu padareitu pōrōk compli-

ceitu un tū stypry pōrveidotu, tod tauta (un drūši vin ari prese) tū nalitōtu. Nikaidas lelas vainis nav, pimāram, V. Lōča izdevniceibas pareizraksteibai. Tū varātu turpynōt un tikai pamozam īvest lobōjums un jaunynōjumus, bolstūtīs uz O. Breidaka, V. Vonoga, M. Bukša u. c. atzynumim. Mēginōjumi atdzeivynōt kaut kaidu vēl vacōku latgališu volūdu, kuru nabyutu vēl ītekmējis t. s. «vydsdialekts», ir teirō fantazeja. Tod nu jauna byutu jōizgudroj vōrdi vēstulei, vēsturei utt.

Ar sveicini S. Gorsvāns

Latgališu literarū volūdu asmu mōcējusēs 30. godūs pēc 1929. g. ortografijas komisijas izstrādōtīm materialim un P. Stroda pareizraksteības vōrdne-

icas. Ari turpmōkajus godūs lasēju šymā raksteibā īspītūs preses izdavumus un grōmotas, tagad trymdā izdūtūs O. Rupaiņa, J. Kljdzēja un cytu autoru dorbus. Šei raksteiba tik dziļi nūstastyprynōjusēs apziņā, ka cyta likās sveša un napjamama. Šū pōrlīceibu vēl vairōk pastyprynōj volūdas reformatoru, žurnala «Jaunuo Dzeive» izdevēju ļūti naveiksmeigais eksperiments ar mulķeigim izdūmōjumim un jaundarynōjumim, kas aproka na tikai žurnalu, bet ari «izgudrojumu».

Dūmōjūt par tū, cik latgališu volūda sadzeives runā pīsōrōta, ar rusicismim pōrbleivāta, palik skumeigi. Tei jōkūp, jōveidoj, taču reformatorim jōbyut gudrim, jōatrūn taidis variants, lai latgaliski uzraksteitō laseitōju skaits, kas tagad nav lels, nasazamozynōtūs vēl vairōk.

St. Ludborža,
pensionēto skūlōtoja

Sirsnīgs paldie par Jūsu vēstuli un avīzi «Zemturis», kā ari par Viktora Vanaga kunga rakstu par savas valodas kopšanu. Esmu ar viņu pazīstams no Daugavpils laikiem, kad kopā strādājām V. Lōča izdevniecībā, un pēc tam, kad viņu satiku Kurzemē bēgļu laikos. Paldies Dievam, ka viņš un Sauša kungs pārdzīvoja apspiestības gadus un turpina strādāt iemīļoto darbu brīvajā Latvijā. Man gribētos zināt, kas notika ar agronomu H. Baiku, kas V. Lōča izdevniecībā bija lauksaimniecības nodaļas vadītājs. 1944. g. septembrī Baikum un man izdevās izkļūt no Rīgas un aizbraukt uz Kuldīgu pie dekāna Velkmes, kas, zinot, kā tikt uz Zviedriju. Tas mums neizdevās, jo tanī laikā Kursiņa kungs jau bija arestēts. Atpakaļceļā uz Kuldīgu Baiks nolēma atgriezties pie ģimenes Rīgā, bet es apmetos pie Bojāriem viņu mājās Meņģos pie Kuldīgas, no kurienes vēlāk izbraucām uz Vāciju.

PIEBILDE DISKUSIJĀ

Pērnā gada nogalē Rakstnieku savienībā notika literārs sarīkojums «Latgolas rokstu gaisma». Ari es tajā piedalījos, taču nebiju domājis uzstāties. Mani izprovocēja Pēteris Jurciņš, ieteikdams Vējānam, kas vadīja vakaru, dot man vārdu. Tā kā nebiju gatavojies, samulsu, taču drīz vien atļapos un izteicu savas domas par latgališu dialektu. Tauta mums viena un valoda viena. Taču katrā novadā atšķirīgs runas veids un tas tikai bagātina musu valodu. Latgales dialekts, kā viens no īpatnējākiem, jāsaģlabā, jākopj un jāpēta, kā valodas krātuve, tradīcija un daiļums.

Kas attiecas uz latgalisko rakstību, tad sacerēju tādu pantu: Latgolā izlūksņu raksteibā Kai zynoms ir leli rūbi. Škeiba un greiza tēi raksteiba ir, Kai Ontona Kūkoja zūbi. Kad nolasišu šīs rindas, skanēja ilgi smieklī. Ari pats Kūkojs sirsnīgi smējās. Un tavu brīnumu! Pēc pāris mēnešiem satieku Kūkoju rakstnieku savienībā, skatos – visus šķības zobus izrāvis. Jaunie gan vēl nav salikti, bet jau pavisam cits cilvēks kļuvis. Jautāju, vai tad mans joks uz viņu tā iedarbojies? Viņš tikai pasmaidīja, bet neteica ne

vārda. Zobus jau vienkārši salabot, bet ieviest kārtību rakstībā – ilga un grūta lieta. Un bēdīgi, ka šo darbu putro titulēti gudrinieki, kuri, ne ar kādām tiesībām, rikoja pretēji tautas gribai un tradīcijai. It īpaši tas redzams, lasot 1992. gadā izdoto lementaru. Būtībā jau tas nemaz nav lasāms. O vietā lietotais uo valodu padara nebaudāmu. Šai sakarībā esmu sacerējis šādu dzejoli: Vuovuļi Loba tei ābece byutu, Jau nabyutu vīna šekuma: Ja navuovuļtuoti jimā Braidaks, Stafeca un Leikuma.

Tai kai man dusmu komuls

Augstu koklā ir sakōpis, Lyku vuovuļu vōrdūs. Pēc jū glupeibas pakōpis. Un kur tik viņ nav sabāzuši to y! Drīz mēs kļūsim par vjetnamiešiem. Tagad šis triumvirāts laidīšot klajā latgališu literārās valodas gramātikū. Anglijā kāds slavens doktors, profesors, akadēmīķis, gribēdams palielīties, izlicis pie sienas paziņojumu: «Esmu iecelts par karaļa ārstu!» Kāds students pierakstījis klāt: «Dievs, sargi karali!» Ari mums šodien jāiesaucas: Dievs, sargi latgališu rakstību!

Valdis Artavs P.S. Nudien nezīnāju, ka Preiļos iznāk tik gudra un interesanta avīze. Mani ar to iepazīstināja un dažus numurus iedeva izlasīt mans kaimiņš Pēteris Zeile.

Ja izmētosit manu materiālu, lūdzu atsūtiet man avīzes eksemplāru. V. A. 1995. g. 12. jūlijā

Pirms kādiem gadiem latviešu katoļu sanāksmē Vandavegā prof. L. Latkovskis Sr., Francis Zeps un es runājām par Latgalē valodu. Lasot profesora Breidaka rakstu šīs avīzes lapās, liekas, ka viņš atbalsta divskaņa lietošanu. Es piekritu Vanaga domai un vīna likumiem. Vanaga raksts būtu jāizsūta darbiniekiem vai redakcijām, kas raksta latgaliski. Ari angļu valodā raksta citādāk, nekā izrunā! Kāpēc lai latgaliski to nedarītu? Pirms kāda laika N. Giluča man atsūtīja žurnālu, kas bija rakstīts Breidaka garā – ne viņai, ne man tas nepatika.

Jūsu Francis Murāns

LKC IZDEVNIECĪBĀ

Latgales kultūras centra izdevniecība izveidota 1990. gadā nūvoda autoru dorbu izdōšanai. Laiši klajā piču godu gojuma «Tāvu zemes kalendari», sōcūt ar 1991. godu. Šis kalendars ir vīna nu svareīgōkōm grōmotom un tam pivēršam īpašu uzmaneibu. Dūmōju, ka kalendars derēigs skūlōtōjim, skūlānim un vysim, kas īnterejējas par Latgolas pagōtni, tagadni un dūmōj par jōs nōkūtni.

Izlaidem ari literarō roksta krōjuma «Olūts» 8. numerī, pošlaik gatavojam nōkūšū. Izdūtas daudzās cytas grōmotas (vairōk par pīcdesmit nūsaukumu). jaunōkōs nu tōm ir celvedis «Rēzekne – Latgales sirds» un arheologes lizes Lozes asprokstu krōjums «Lubānas klāni aicina». Pošlaik drukōjam Jōna Cybulska dorbu izlasi «Myuža dīnys, myuža dūmys», bet tvyōkō nōkūtni drukōsim «Tāvu zemes kalendari» 1996. godam un Augusta Eglīja dzejīļu krōjumu «Varaveiksna».

Pošlaik izdevniecībā vēl dabōjamas grōmotas: K. Počs, I. Poča «Ieskatš Latgales vēstures historiogrāfijā», Ontona Slišana «Raibī panti», Aleksa Rubuļa «Trīs zvaigznes», Franča Trasuna «Fabulas», Ontona Rupaiņa «Tauta grib dzeivēt», «Olūts» 8. numurs, Ontona Slišana «Lyugums sapneišam», Ludzas literarū rakstu krājumis «Saulē izkaptš kātā», «Tāvu zemes kalendars» 1994. un 1995. godim, Leontīnas Apinieces «Bērnisbas plava», R. Mazura «Ievads mākslas vēsturē», Franča Murāna «Svešumā klīstot», Aleksa Rubuļa «Uz nāvi ar tū», Stanislava Kursiša «Almīnu ceļos», Kornēlijas Springovičas «Aglonas ziedinš», J. Kļošas «Iz ogna ī pepla» un cytas izdevniecības adrese: Bazneicas tīa 28, Rēzeknē, LV-4601, voi 16. a. k. Rēzeknē, LV-4601. Telefons 22298.

J. Elksnis,
Izdevniecības vadēitōjs

«Zemturī» publicētā rezonanse

7. jūlijā publicēta divu Latvijas pilsoņu kongresa delagātu parakstīta vēstule Viņa Eminencei pāvestam Jānim Pāvīlam II, šā gada 26. jūlijā caur Aglonas bazilīku tā aizsūtīta adresātam. Gaidām atbildi.

Vairāki lasītāji taujājuši, vai Pilsoņu kongress vēl pastāv? Kongress tikai pasludinājis pātraukuma darbā, turklāt šeit ar tā vārdu domāta visu Latvijas pilsoņu brīva un neatkarīga izvēle.

Par noteikumiem, kādi jāzina, lai iestātos Rīgas Garīgajā seminārā «Zemturī» rakstīja prāvests Alberts Budžes kungs šī gada 30. jūnija numurā pirmajā lappusē. Acimredzot lasītāji, kuri vēlreiz interesējās par šo lietu, nebūs pamanījuši raksta beigās publicētos iestāšanās noteikumus. Seminārā uzņem Romas katoļu baznīcas ticīgos vecumā no 18 līdz 40 gadiem, kuri jūt aicinājumu uz priesterību, ir fiziski garīgi veseli un ieguvuši pilnu vidējo izglītību. Rektoram iesniedzami personiski vai nosūtāmi pa pastu: motivējums, kālab

grib kļūt par priesteri, sīka autobiogrāfija, draudzes prāvesta ieteikums, raksturojums, skolas vai darbavietas raksturojums, kristības apliecība, noraksts no apliecības par izglītību, medicīnas izziņa par veselības stāvokli un jāizpilda semināra iestāšanās anketa. Romas Katoļu garīgais seminārs atrodas Rīgā, LV-1003, Katoļu ielā 16, tālrunis 223880.

Viss paliek dārgāks, nemainās tikai «Zemtura» cena – visos laikos tā ir un paliek 5 santīmi par vienu eksemplāru. Preiļos Rēzeknē to var iegādāties grāmatu namos un veikalos, Latgales kultūrvēstures muzejā Rēzeknē, bet Preiļos rajonā – arī pasūtīt pasta nodaļās. Viena mēneša abonēšanas maksa 25 santīmi, triju – 65 santīmi, pusgada – Ls 1,30, deviņu mēnešu – Ls 1,95, un visa gada – Ls 2,60.

LATGALES KULTŪRVĒSTURES MUZEJS DIBINĀTS UN IZVIETOTS ĒKĀ, KUR LĪDZ OTRAJAM PĀSAULES KARAM DARBOJĀS LATGALES CENTRĀLAIS MUZEJS. SĀKUMĀ-KĀ LUDZAS MUZEJA FILIĀLE, BET AR 1960. GADU DARBU UZSĀK KĀ PATSTĀVĪGS RĒZEKNES NOVADPĒTNIECĪBAS MUZEJS.

ATBILSTOŠI MUZEJA GALVENO KOLEKCIJU RAKSTURAM UN DARBA SATURAM, 1990. GADĀ MUZEJS PĀRDĒVĒTS PAR «LATGALES KULTŪRVĒSTURES MUZEJU».

LATGALES KULTŪRVĒSTURES MUZEJS, PĀRMANTOJOT LATGALES CENTRĀLĀ MUZEJA TRADĪCIJAS, IR AKTĪVS SAVA NOVADA VĒSTURES PĒTNIEKS,

Latgales novada nedēļas laikraksts. Redkolēģija. Dībinātājs – A. Rancāna izdevniecība.

Masu informācijas līdzekļa reģistrācijas apliecība Nr. 1609. Iznāk no 1994. gada 30. decembra, reizi nedēļā – piektdienās.

JŪS JAU SEN TŌ ESAT PELNĪJUŠI,

KA IZNĀK «ZEMTURIS»! LASIET!

Izdevēja norēķinu kots Latvijas Unibankas Rāznas filiālē Preiļos Nr. 468425, izdevēja adrese: A. Upiņa ielā 3-49, LV-5301, tālrunis 21516.

I iespiedloksne, metiens – 1000 eksemplāru. Iespiesta Rēzeknes tipogrāfijā Baznīcas ielā 28. Pasūt. Nr. 4511